

רשומות

הצעות חוק

הכנסת

30 ביולי 2013

515

כ"ג באב התשע"ג

עמוד

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 61) (העלאת אחוז החסימה והגברת המשילות).

54..... התשע"ג-2013.

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 61) (העלאת אחוז החסימה והגברת המשילות), התשע"ג-2013*

1. תיקון סעיף 39 בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן - החוק העיקרי), בסעיף 39(א), בהגדרה "היום הקובע", במקום "סעיפים 11(ב), 28(ו) או 29(ו)" יבוא "סעיפים 11(ב) או 29(ו)".
2. בסעיף 81(א) לחוק העיקרי, במקום "מ"מ 2% (שני אחוזים)" יבוא "מ"מ 4% (ארבעה אחוזים)".
3. בחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973²
 - (1) בסעיף 1, בהגדרה "היום הקובע", בפסקה (3) שבה, במקום "סעיפים 11(ב), 28(ו) או 29(ו)" יבוא "סעיפים 11(ב) או 29(ו)";
 - (2) בסעיף 13(ג), במקום "בשלושת החודשים הראשונים" יבוא "בשנתיים הראשונות", ואחרי "תחילת כהונת הכנסת" יבוא "או ביום הקובע ואילך";

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיפים מוצע לתקן את ההגדרה "היום הקובע" ו-3(1) כאמור בחוק הבחירות לכנסת ובחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 (להלן - חוק מימון מפלגות), כהשלמה להצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) (הגברת המשילות) האמורה, שבה מוצע לקבוע, בין היתר, כי במקרה של כישלון בהרכבת ממשלה חלופית לאחר הצעת אי אמון תמשיך לכהן הממשלה שכינה טרם הבעת האי אמון, ולא יראו בהבעת האי אמון כאילו החליטה הכנסת על התפזרותה.

תיקון חוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973

סעיף 3(2) דיני ההתפלגות נועדו לשקף איוון בין הצורך לקיים את רצון הבוחר, שבחר במפלגה מסוימת לכנסת ומצפה שנציגיה יפעלו בהתאם למדיניות המפלגה והחלטותיה, ובין הכרה בקיומן של התפתחויות פוליטיות שאין לצפותן מראש, המצדיקות חבירות פוליטיות חדשות והתפלגויות של סיעות. עם זה, בתקופות של תחילת כהונת הכנסת ההתפלגות עלולה לפגוע ברצון הבוחר ללא סיבה מוצדקת, ולקראת הבחירות ממילא יובאו מחלוקות פוליטיות להכרעת הבוחר, ואין הצדקה לאפשר התפלגויות הפוגעות במימון כספי "מפלגת האם". לפיכך, כדי שלא לעודד התפלגויות והתפצלויות, וכדי לצמצם את האפשרות שכספי המימון ישמשו כקלף במיקוח ובתמרון הפוליטיים, מוצע להגביל עוד את האפשרות לקבל מימון מפלגות שוטף בעת התפלגות.

הצעת חוק זו מוצעים כמה תיקונים שמטרתם להגביר את המשילות ולמנוע התפלגויות יתר של סיעות בכנסת, כהמשך להסדר המוצע בהצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון) (הגברת המשילות), שפורסמה לאחרונה (הצעות חוק הכנסת - 512, עמ' 46, מיום ט"ו באב התשע"ג (22 ביולי 2013)).

תיקון חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969

סעיף 2 שיטת הבחירות בישראל היא יחסית-ארצית. סעיף 81 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן - חוק הבחירות לכנסת), קובע אחוז חסימה של 2%. תכלית אחוז החסימה היא לצמצם את מספר המפלגות המיוצגות בכנסת, על ידי מניעת ייצוג ממפלגות קטנות ביותר ועידודן להתאחד ברשימה אחת, וכן הגברת כוחן של מפלגות גדולות. בכנסת הראשונה היה אחוז החסימה אחוז אחד בלבד, בכנסת ה-12 הועלה אחוז החסימה ל-1.5%, ובכנסת ה-16 הועלה אחוז החסימה ל-2%, ואולם גם אחוז חסימה זה עדיין מאפשר למפלגות קטנות מאוד להיבחר. לפיכך מוצע להעלות את אחוז החסימה ל-4%, המקובל גם במדינות אחרות, במטרה לעודד איחוד מפלגות תוך מציאת המכנה המשותף בין קבוצות אוכלוסייה שונות, ובלי לפגוע פגיעה יתרה בייצוגיות של קבוצות אלה. יצוין כי לפי דיני ההתפלגויות יכולות כמה מפלגות להתמודד ברשימה אחת ולהישאר מפלגות נפרדות בכנסת, ובלבד שהודיעו על כך מראש לוועדת הבחירות המרכזית.

* הצעת חוק מס' פ/19/1160 (מספר פנימי: 488120); הועברה לוועדה ביום כ"ח באייר התשע"ג (8 במאי 2013); הצעת חוק מס' פ/19/1402 (מספר פנימי: 484145); הועברה לוועדה ביום כ"ה בתמוז התשע"ג (3 ביולי 2013).

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התשע"ג, עמ' 4.
² ס"ח התשל"ג, עמ' 52; התשע"ב, עמ' 189.

(3) בסעיף 13ג, סעיף קטן (ג) – בטל;

(4) בסעיף 16, פסקה (3) – תימחק.

4. בחוק הכנסת, התשנ"ד-1994³, בסעיף 59(1), המילים "או של קבוצה של שבעה חברי הכנסת" תיקון חוק הכנסת לפחות" – יימחק.

5. הוראות סעיף 81(א) לחוק העיקרי, כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה, יחולו על הבחירות לכנסת תחולה החל מהבחירות לכנסת העשרים.

ד ב ר י ה ס ב ר

הרשימה, על פי סעיפים 4(א) ו-1(א), בסכום המגיע לסיעה בעלת חבר אחד, לאחר שמסרה ליושב ראש הכנסת אישור של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית שהגישה רשימת מועמדים לכנסת הבאה ונתמלאו לגביה התנאים האמורים בסעיף 6(א);⁴

סעיף 13ג(ג):

"סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יחולו, בשינויים המחויבים, לגבי חבר הכנסת היוצאת שקיבל מקדמה לפי סעיף 16(3) ושרשימת המועמדים שבראשה עמד לא זכתה בבחירות במנדט."

תיקון חוק הכנסת, התשנ"ד-1994

סעיף 4 בעבר היה אחד התנאים להתפלגות מותרת של סיעה גדולה, לפי סעיף 59 לחוק הכנסת, התשנ"ד-1994, שהחלק המתפלג הוא לפחות שליש מהסיעה. ביסוד כלל זה עמדה ההנחה שחלק בגודל כזה מלמד על משבר אמיתי ומצדיק התפלגות. בכנסת ה-18 תוקן הסעיף האמור ונקבע בו כי חלק הקטן משליש רשאי אף הוא להתפלג, ובלבד שהוא מונה שבעה חברי הכנסת לפחות (ס"ח התשס"ט, עמ' 316). תיקון זה נועד להקל על פיצול, והיה בו כדי לפגוע בלכידות הסיעתית ובאמון הציבור בנבחרי הציבור ובמפלגות. מוצע אפוא להחזיר את המצב לקדמותו.

סעיף 5 מוצע כי ההוראה בדבר העלאת אחוז החסימה תחול מהבחירות הבאות לכנסת.

מוצע לקבוע כי התפלגות סיעה שאינה מורכבת מצירוף של מפלגות, שאירעה בשנתיים הראשונות שלאחר תחילת כהונת הכנסת, לא תביא לקבלת מימון שוטף בידי החלק שהתפלג, ומימון המפלגות השוטף של מפלגת האם לא ייפגע. הסדר זה היה קיים עד הכנסת ה-18 (ס"ח התשס"ט, עמ' 316), ומוצע כעת להשיב את המצב לקדמותו. מוצע לקבוע כי גם התפלגות כאמור לקראת בחירות (מהיום הקובע כהגדרתו בחוק) לא תקנה זכות למימון כאמור. יובהר כי הן ההסדר הקיים והן זה המוצע אינם חלים על סיעה המורכבת ממפלגות שונות מלכתחילה, או על התפלגויות שנעשו בעיצומה של תקופת כהונתה של הכנסת.

סעיף מוצע לבטל את הוראות סעיף 16(3) לחוק מימון (3) ו-4(4) מפלגות, המזכה חבר כנסת שפרש מסיעתו ומקים, לקראת הבחירות הבאות, מפלגה חדשה שהוא עומד בראשה, ביחידת מימון אחת על חשבון המדינה. כמו כן, מוצע לבטל את הוראות סעיף 13ג(ג) לחוק האמור, המפנה לאותה הוראה. אין יסוד להנחה כי רשימה שעומד בראשה חבר הכנסת שפרש, סיכוייה להיבחר גדולים מאלה של מפלגה חדשה, וגם אין הצדקה להפלות חבר כנסת כאמור לטובה במימון המפלגות. וזה נוסחן של ההוראות שמוצע לבטל:

סעיף 16(3):

"רשימת מועמדים המוגשת על ידי מפלגה שאינה מיוצגת על ידי סיעה בכנסת היוצאת, והעומד בראשה ובא כוחה הוא חבר הכנסת היוצאת שאינו חבר סיעה בה, רשאית לקבל מקדמה למימון הוצאות הבחירות של

יזמים: חברי הכנסת דוד רותם, רוברט אילטוב, חמד עמאר, רונן הופמן

³ ס"ח התשנ"ד, עמ' 140; התשע"ג, עמ' 106.

